

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

“Ukuluminisha icisumino no mulinganya”

P.O. Box 37774

10101 Lusaka, Zambia

Tel: 260-1-290410

E-mail: jctr@jesuits.org.zm

fax: 260-1-290759

web: www.jctr.org.zm

October 2006

Umutende ukufuma ku JCTR!

Tuli abansansa pa kumutumina amafundisho ya nshita ya kulolela Umulubushi uno mwaka (2006). Tulesubila no kucetekela ukuti aya amafundisho mukulingana na mafundisho ya ecclesia pa mikalile ya bantu yakaba ni nsonsela pa mafundisho yambi aya muli ino inshita ya kulolela umulubushi. Natwishiba ukuti aya amafundisho yakatungililwa ne mikalile ne mipekanishishe ya ntungulushi shenu uko.

Nombaline fye balitwishibisha ukuti pa myaka iingi aya amafundisho te mu Calici mweka yabomba, yabomba mufitente, ifilonganino fya misepela, na mutubungwe tumbi. Muli ino inshita ya kulolela umulubushi uno mwaka, ba JCTR balefwaya ukuti tutontomeshe amenso yesu pa kumona pa mitekele isuma, ukubikapofye no kucimfya ubufufuntungu, ukuluminisha ukuwikishanya elyo no bumi busuma ubwa ntungulushi. Ilyo tuletontonkanya pali ifi, twibukishe ukutemwa kukalamba ukwa kwa Lesa mu masihiwi aya: “Pantu Lesa alitemwisha aba pano isonde. Abapela na mwane uwabafye umo mpo, pakuti onse uwamusumina, ekaloba, lelo akwate ubumi bwape” (Yoani 3:16).

Tuletasha ba Father Evaristo Chungu, abangalila Pastoral Work mu Lusaka Archdiocese, pa kupekanya aya amafunde. Tuletasha kabili ba semenalio ba ku St. Dominic's Major Seminary abatwafwileko ukwalula aya amafundisho ukufumya mu cisungu.

Tukatemwa nganshi ngatwaumfwa ukupelulula kwenu ukwa aya amafundisho. Kuti mwakonka ilyo ipepala lili na mepusho elyo mukatutumine amasuko yenu ukubomfya infulupu iyo ili pamo na mapepala. Ifyo mukalanda fikatwafwa ukupekanya bwino kuntanshi.

Nga mulefwaya aya amafundisho pa email kuti mwatuma pa keyala aka: jctr@jesuits.org.zm.

Ukufuma ku JCTR tuleti mu kasefye bwino inshita ya kulolela umulubushi. Tulamusalikilako twamulomba muletusalikilako. Icisumino cesu cingaluminisha umulinganya mu ciine!

Natotela, icibote cakwa Klistu.

Nine,

Simson Mwale

Coordinator

JCTR Church's Social Teaching Project

UBUSHIKU BWAKWA LESA 1 MU NSHITA YAKULOLELA UMULUBUSHI

UMWAKA "C"

03 DECEMBER 2006

Ifunde Iya pakubala: Yeremia 33:14-16

Ifunde Iya bubili: 1 Tesalonika 3:12-4:2

Imbila Nsuma: Luka 21:25-28, 34-36

UBUFUMA CUMI MUFYA CINTUBWINGI

Ino nshita tulemona uko utubungwe twamakwebo atemwa ifyo bashimakwebo muno calo cesu balepituluka mufyo babombe. Pa mpela ya mwaka, enshita imo bapituluka no kupelulula ukumona ifyo imibombe yaali. Ifwe nga ba kristian inshita yakulolela umulubushi (Advent) enshita umwaka upya. enshita twaba nokuipusha bonse cila umo ukutila bushe ukwampana kwandi kwandi na Lesa pamopene nabantu banandi kwali kwa musango shani? Inshita yakulolela umulushi (Advent) ninshita imo iya wamisha kabili iyepalo nganshi mubumi bwesu kuli abo bonse abasumina muli Yesu kristu. Naifwe ngabekala calo bonse aba Zambia tuletasha lesa pamaka pacibote no mutende twali nao panshita twalesala intungulushi shesu, kabili tuli nesubilo nokumona ukutila intungulushi shesu shili nokubombela abekala calo bonsefye ukulingana nefyo intungulushi shisuma shifwile ukuba.

Kale limbi kuti twalisuminishe intungulushi inshishalingile ukuba pafifulo mukubofya inshila yabufutuntungu. Inshita nombamba kuli ifwe naifika iyakumona ukutila mubumi bwesu tuli nokupashanya Kristu ne mbila nsuma yakwe. emukutila tuli nokwikala nga ba kristian mu bumi bwesu. Intungulushi shafikasa fya calo shifwile ukuba ishacishika kufipe fyacintubwingi baleyangalila na kufipe fyabo fine. Bucishika bwine bwine kucita ifintu ifisuma, tepamulandu wakutila abantu bambone iyoo efintu twaba nokubacita. Makamaka mwe intungulushi mwaba nokumona ukutila muli abantu abacishika kabili apwililika.

Mwifunde Iya pakubala kasesema Yeremiah tafisa mashiwi yakwe nangu yaamo. Ngafintu batila: kasesema tafisa mashiwi yakwe pantu yaba ngo mwele uwatwa konsekonse. Yeremiah aletucinkulako ifwe bonse ukuba abantu abacishika kabili abamibele isuma. Tufwile twamona ukutila imitima yesu ibe ngenganda ya kwa lesa isuma iya kuleta umulinganya muno calo cesu icishaiwamina nganshi.

Tufwile twalapila amasambi yesu twacita, aya bukaitemwe no kutemwisha ukuisekesha fwebene mufintu fyacintubwingi. Kale nalimo imikalile yesu yalifye bwino. Nga cakutilafye limbi twaliibimbilemo mukonaula imikalile yesu no kwalula ncende ngo mushitu uwakutilafye mwakwikalafye aba kosa naba kakala epela, tuipushe bonse cila umoukutila bushe nikwisa twaposele imibele yesu isuma iya bukristian kabili iyacufwano no kwikatana? Ala bucishika bwine bwine kumona no kucidika umuntu onsefye filya fikala abana lupwa, emukutila twaba no kwikalala nga bana ba nganda imo. Nangula twingapusana imikowa, imitundu ne mikalile. lelo tufwile ukuba abantu abacufwano kabili abaikatana. Umuntufye uwapwililika abe namayo atemwa umwaume lyonse afwile ukumona ukutila ukulila umuntu pamutwe cintu cimo icabipisha ngashi. Ifi efyo nemifundile ya cikatolika ilanda pamulandu wakwikatana no kutemwana. Tatwaba nakulila abantu banesu pamitwe. Uyu mulimo wesu bonse nga ba kristian, makamaka fwebali mubutungulushi ukukwata no kwishiba ifyo church ifunda pamulandu wakusakamana abalanda atemwa abalekeleshiwa.

Mwifunde Iyabubili Paulo mutakatifu aletufunda ukutila bumuntu bwinebwine buli nokumoneka mufyotwaikala nabantu banesu. Ukukana ishiba ifintu ifingi tacilepilibula ukutila tatufwile ukulanda pabantu abalecula naba titikishiwa mu fitente namu calo cesu. Nelson Mandela lyonse alatwibukishako ifyo twaba nokwikala nga bantu. Twaba nokwikala nabantu banesu inama ishikala sheka (I am because we are)

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

Twalimwene ifyalecitika kunuma atemwa kale nga cakutila umuntu alwala atemwa acenekwa ifyo balebasunga. Ilingi line abakakala naba kalwisha wafikasa fya calo(political candres) twalemona uko balebatuma ukuya mukundapwa kufipatala fya kunse. (ku South Africa Morning Side Clinic). Abalanda nabapina balebalekafye balefwa mufipatala umwabula umuti kabili umwabula ne fibombelo fyacinecine. Kanshi nga ni bashinganga wamufipatala naba nurse bena baleikalafye limo ukwabula ukubomba abati tuli pa (strike).Calemoneka kwati limo cawamishapo ukuba kalwisha wafikasa fya calo ukucila ukubafye umuntu fye.

Umuyashi papa Yoani Paulo walenga bubili muli kalata wakwe walembelwe mu mwaka wa (1989) pamulandu wa kusakamana imikalile yabantu banesu atile:” solidarity as virtue is not a feeling of vague compassion or shallow distress at the misfortune of so many people, near or far. It is a firm and persevering determination to commit oneself to the common good” amashiwi ayaletunkomesha ukutila muli bumuntu bwesu twaba nokulangulukishanya kabili twaba nokwikatana bonse pamo nokumona ukutila imikalile ne mibele yesu ili iisuma.

Pali ino shita intungulushi shesu shifwile ukumona ukutila mucende monsefye icibotecifwile catungililwa kabili mube nokwikatana atemwa icufwano. Intungulushi shifwile ukumona ukutila kuli ukwikatana mumikalile yesu.Tashifwile kuleta ukupatulukana kwa mitundu iyoo.shili nokutwafwilishako ifyo tuli nokwikala nabantu banesu.Bonse kuti twawamya imikalile yesu ukulingana ne ntambi shesu. Tulinokumona ukutila twasombola ifitwlo ifisuma fintu twalimbile. Temukutilafye tufilile munsenga. Ifi eflyo naula imikalile yesu kabili entuntuko yabunangani pamo pene namafisakanwa.

Mu mbila nsuma yalelo Yesu Kristu aletufunda ifyo tuli nokwikala muli cino calo ukukana sendwa nefintu ifisakamanika ubumi. Yesu Kristu aletwibukishako ukukana leka imitima yesu ukulemenenwa no bunweshi bwakukolwa. Ifi ifitalusha umukristian kumilimo ineine intu aba nokubomba pano calo no kumona ukutila ayapana pamo na kristu mukukula ubufumu bwakwa lesa.

Imbela shibi shonse shitutwala mukucita ifintu ifyabipisha ifilinga ngo; ukulungana nabana abanono atemwa ukuitumpa mumisango ibi nganshi iyaba satanic. Inshita shimo tatubofya bwino ubupe lesa atupela tulaibika mumisango ibi iyabucakolwa wa bwalwa na bucilalelale. Nomba mu mbila nsuma ya lelo ukufuma muli Luka, natufwa uko Yesu Kristu aletufunda ukuba abantu abaipekanya pakutila tatusendelwe atemwa ukupusaukila ku fintu ifya muselu. Umu kristian abula icisumino cinecine lyonse aleshiwa kabili alasendwa na mesho

Intungulushu sha mano shileta umulinganya. Ilyo tuleipekanya mukucefya inshikukulu yakufyalwa kwa mulubushi wesu Yesu Kristu, tumone ukutila twaba abantu abacishika kabili abamufuma cumi no kubombela pamo atemwa tube abantu abaiikatana. Ifi fyonse kuti fya moneka mufyo tulecita nefyo tuleikala nabantu banensu. Twibukishe ukutila tuli banganda imo atemwa tuli bana lupwa kabili tufwile ukulanga ifyo twatemwana nefyo twacindikana.

AMEPUSHO YA KUTONTONKANYAPO NO KULANSHANYAPO MU FITENTE

- Bushe mibele nshi atemwa misango nshi iyo muletontokanya ukutila eifwile ukukwata intungulushi isuma?
- Bushe kuti twayafwilisha shani intungulushi shesu isha calo ne sha muma church pakuti babe abantu abamufuma cumi?
- Bushe kuti twasambilisha shani imisepela yesu ukuba intungulushi shisuma kabili ishapwililika mumitontokanishishe?

ICANGALO

Mubule ndupwa shiatu atemwa shine (4) ishilelilishika pamulandu no kucula kusala, amalwele nokukana kwata amayanda yakwikalamo ayasuma. Umufyashi umwaume aleilishanya ukutila abotwikala atemwa abena mupalamano nabo bene takwaba nangu umu uwababikako amano

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

atemwa ukubasakamana naba buteko nabobene bonse takwaba nangu umo uwababikako amano. Umulumendo umo aisa mona ifyo aba bantu balecula aipelesha pamaka ukwafwa indupwa nshi ukulabaletela ifyakulya ukulafumya kunganda kumwakwe no kulabafwilishako abalelwala ukubatwala ku chipatala no kubalipilila indalama shakubateseshapo. Indupwa nshi shalipapile nganshi pakumona icikuku no mutembo uyu mulumendo abakwatile. Indupwa nshi shaebele umulumendo ati: iwe ufwife ukwiminina bu local councillor, nangufye bu (MP) bushicilye bwa munganda yamafunde nangu bukateka (president) pantu ifwe tulefwaya umuntu uwingasakamana abantu te muntu wakuisakamanafye umwine eka.

AMASALI YA CILONGANINO

- Tulelomba ukutila intungulushi sha calo shileke lesa ashitungulule ku milimo yakubombela abantu bakwa lesa. *Wingatumfwa we mfumu! Twapapata utumfwe.*
- Tulelombelako intungulushi sha muma church pakuti shitungulule abantu bakwa lesa mucishika na mucitemwiko ukubafwilishako ukubaka imikalile yabo nokupashanya kristu. *Wingatumfwa wemfumu! Twapapata utumfwe.*
- Tulelomba ukuti lesa enga tukosha bonse pakuti tube abantu abacikuku kabili abaikatana mukusakamana abantu banesu makamaka abalecula muno calo cesu. *Wingatumfwa wemfumu! Twapapata utumfwe.*

BUSHIKU BWAKWA LESA 2 MU NSHITA YAKUOLELA UMULUBUSHI

UMWAKA “C”

10 DECEMBER 2006

Ifunde Iya bumo: Baruk 5:5-9

Ifunde Iya bubili: Filipi 1:3-6, 8-11

Imbila Nsuma: Luka 3:1-6

AMAFISAKANWA (CORRUPTION) LISAMBI

Bushiku bumo, Ilyo naleenshya icimbayambaya mumusebo wa Independence Avenue mu Lusaka, namwene ukutila icimbayambaya cali pantanshi yandi palikambatikwe cimo apalembelwe ukutila *Lesa alakumona “God sees you!”* Natontonkenye nati *ici cawama*. Nelyo cali ifi, naibukishe ukutila muli shino nshiku twaba kwati twalilundako ifyebo pa mafunde yeneyene *ikumi* aya kwa Moses. Nefi ifyebo fibili ifyalundwapo nifi: Number 11 *“Ngatawiketwe ninshi tesambi”* nangu tutile *ubupupu ni pakuboko*, Number 12 *“Ngawaikatwa bepafye mumusango uuli onse”*.

Nacine, bonse twalimona ubonaushi buletwa pamulandu wa mafisakanwa muno Zambia, nomba caba kwati twalisuminisha ululubola ngolutambi. Mu Cibemba tutila *“Kwindi abelesha ukwiba imbalala munganda ubushiku, alya nakasuba”*. Lelo natwibukishe: amafisa kanwa yonaula *icitemwiko*. Amafisa kanwa temulandufye weka iyoo, lelo lisambi ilyonaula *icitemwiko*.

Mwifunde Iyakubalilapo Ilya lelo, kasesema Baruk aletwibukishako ifyo twingapeleshanya insansa nabantu bambi. Ati ngatwacita Ichi, ekufwala insalu yabulungi. Lesa aletwipusha ukukana laibimba muma Iyashi yabipa aya mafisakanwa. Bushe kuti twacankwa shani mucibote cinecine nensansa Ilyo kumufulo winewine twakana ukulapila Ili isambi Iya mafisakanwa? Muli Ili funde, Lesa aletulaya ukuti akalinganya impili shonse ishitaali nokushika imikonko yonse pakutila umushili ukalingane. Ubu bwite bwakutila ifwe twalule imibele yesu kabili tubweshanye nankwe. Bushe miiku inga Iyo twaapanga utulundulundu ne mikonko pakati kesu na Lesa, pakati kesu na benamupalamano besu?

Twalicya Ichi palwesufye fwebene elyo na mufitente fyesu Ilyo twaibumbile muma kwebo ya bufunfuntungu nga Iyi: ubulwele bwa kabosha mpuku, ukufufunkanya icuma ca cintu bwingi, ubufi mulupiya Iufuma mumisonko. Tulomfwa uko aba kashana bababonfya mukulungana nabo pakuti babengisheko Isha incito. Kabili ma *“Contracts”* yanga ayo basuminisha ama *“investors”* abo abashasakamana ukucingilila ababonfibabo?

Fyonse ifi ficitikila pamulandu wakukanalaikanya mu Iufwaila Iwa *kaboshampuku*. LekenI tube abacishinka. Naifwebene ngolukuta Iwa mapepo, bushe cinshi abana babalanda limolimo bacisangila ukwafya ukuba muma masukulu yesu ayasuma? Bushe taciilanga Ilingi ukutila abacuma ebashita incende muma sukulu yesu? Mumisango ngei Iya bufunfuntungu, bushe cili kubufwayo bwesu na mukutontonkanya kwesu ukukanya aba abana abalanda amasambililo? Ubufufuntungu bwamisango Iyi temilandu fye yeka iyoo, masambi ayonaula *icitemwiko*!

Umutakatifu Paulo mwifunde Iya bubili Ilya lelo alepepelako abena Filipi ukuti babe ababula ubulema kabili abakaele. Alepepa ukutila babe ne nema yakusobolola pakati ka cilungeme ne cishilungeme, ubusuma no bubu. Naifwe bene nga bena Filipi, tufwile ukwishibikwa ngabantu abamibele Isuma. Kuti twaba bakambone ku calo na kuli cila umo naumo pa kusungilila imbelo shesu Ishisuma Isha bwina Klistu. Lelo kucamupamba, Ilingi tufwayafye ifya kutusekesha fwebene ukwabula ukuba bacibinda mubu Klistiani bwesu. Namukucita Ichi tulalufya amano yakutila Ichi lisambi. Noku kunenuka kututwala mumisango yabufunfuntungu.

Paulo atasha abena Filipi pamulandu wa cikuku no mutembo. Naifwe lekeni twishibikwe pamulandu wa bololoke mu bu Klistiani bwesu, ukucilishapo mumisango tuleumfwaninamo nabalanda, nabo bonse abashinga kumanisha. Ala batila, *“Muchenge ngombe machete tooni”*, nangu tutile *“iminwe*

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

walaya umusunga yenda iya kongama”. Miku inga iyo tucusha abalanda besu mukubalaya ifya bufi? Miku inga tuibimba mubufufuntungu bwa makwebo mwishina lyabuyantanshi bwabufi?

Mumbila Nsuma yalelo iyakwa Luka, twamona ngamucisela icitemwiko cakwa Lesa. Ala icitemwiko cakwe cacila pa kulufyanya kwesu ukwakale, pa kufilwa kwesu napa masambi yesu yene. Ukupitila muli Yoani Kabatisha, Lesa aletukonkomesha ukulapila amasambi yesu. Yoani Kabatisha aletwita ukuti tataluke kubumi bwesu ubwa bufunfuntungu, tupase utulundu lundu nokushiika imikonko mukutaluka kumisango nemicitile yabipa, nokuti tubwelele kuli Lesa. I cibemba citila, “Ukwali nsoke takwafwile Muntu,” emukutila mufitente omu abantu basosa pacishinka nokucinkushanya, tamuba imfwa shabula ukwishibikwa bwinobwino iyoo. Kanshi ngatwakana ukuti tuteshe, ninshi twabika ubumi bwesu mukayofi.

Ukulingana nolutambi ululesalangana sana muno Zambia-ulutambi lwa “consumerism”, ukupwililika kwa fintu nangu umuntu; ubukankala bwa Bantu bomu bulepipima kuco balepalanya ukutla: B.M.W. Bushe namwishiba ifyo ifi filembo fileimininako? Kamwebe, B. “*how much beer we drink*” nangu, bushe Bwalwa bwashinga tunwa; M, “*how much money we make at all coast*” palupiya lunga tunonka mumusango uuli onse; na W, “*for how many women can we abuse*” ukulingana nabana mayo abotwingabonfya!

Ala ifi filembo fya B.M.W. filetulayafye insansa shandakai line kabili isha cimpelesha. Lelo ifwe few BaKlistiani twalishiba ukutla insansa shineshine kuti twashisangafye mukukwata bucibusa bwacishinka na Lesa kabili na mukubombela umo na umo munshila iisuma. Muli ino nshikunkulu ya kulolela “Advent” Yoani Kabatisha aletwita kukutaluka kumicitile ya bufunfuntungu, kabili nokuwamya bucibusa bwesu na Lesa pamo fye nabantu banensu.

AMEPUSHO YA KUTONTONKANYAPO NO KULANSHANYAPO MU FITENTE

- Bushe limo ndekala shilili ilyo ndemona ubufunfuntungu bulecitika mu citente mu mwesu, mu Church mu mwesu nangu pancito pantu mombela? Miku inga fyacitika, kabili cinshi njikalila shilili?
- Bushe ngasuka shani, nangu ncita shani ku Bantu abansoka pamulandu wa mafisa kanwa?
- Bushe miku inga iyo nja kunsacramenta ya cilapilo? Bushe finshi natemwamo muli ii nsacramenta? Ngefye nshatemwamo nafyo nifinshi?

ICANGALO

Kwateni ibumba ilinono ilili nga “Constituency Development Committee”, umo apomuli abe kangalila wa cipao ca cintu bwingi. Ala uyu muntu mukukanasakamana alaposaikafye icuma ne bumba lyabongoloka. Abantu abengi balacula kabili balusa neshuko ilili lyonse ilya buyantanshi. Akabungwe ka “Anti-Corruption Commission” lilya kaitwa, baisesa kuluntanya noyu muntu; imwe pamo nolupwa lwakwe ninshi muletamba uko baletwala uyu pompwe ku cifungo. Cila umo naumo asakamana sana kabili asuminisha ukutla kwena baletunganyapo ubufunfuntungu nombwa tabacitilepo kantu nelyo kaamo pali ici. Elyo bonse batila, “naifwe bonse tufwilwe ukusekwa pali ifi fyonse, pantu atusoka uyu muntu, ngatwalileshe ubu bufunfuntungu ukukana citika.

AMASALI YA CILONGANINO

- Tulelomba kuli Lesa ukutla twalule imibele yesu, apaali ubufunfuntungu tubikepo icitemwiko cinecine ku bantu fye bonse na kuli Lesa. Ici temwiko ica kulinganya impili sha lubola lwa mafisakanwa mu matwi yesu na mufitente fyesu fine. *Winga tunfwa we Mfumu! Twapapata utumfwe.*
- Tulelombelako intungulushi shamapepo ukutla bengalososelako abalanda abo mukubulililwa kwabo bababonfya mumisango iili yonse pamulandu wakuti baisanga mubwafya ubwakuti cawama balusa umucinshi wa bumuntu bwabo pakuti bakamoneko no bwamailo. *Winga tunfwa we Mfumu! Twapapata utumfwe.*
- Tulelombelako ne fitente fyesu ukutla tuleba abantu ba mutembo, tulebombela na bantu banensu ukwabula ukusubila amalipilo, kabili tuleba itungi lyesubilo ne citalaliko kuli abo bonse baacusha kwikoli lya bufunfuntungu. *Winga tunfwa we Mfumu! Twapapata utumfwe.*

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

UBUSHIKU BWAKWA LESA 3 MU NSHITA YAKULOLELA UMULUBUSHI

UMWAKA "C"

17 DECEMBER 2006

Ifunde Iya bumo: Zephaniah 3:14-18

Ifunde Iya bubili: Philipo 4: 4-7

Imbila Nsuma: Luka 3:10-18

UBUKANKALA BWA KUWIKISHANYA KWA BANTU

Lesa twasuminamo ni Lesa uwacila pa filubo fyesu no kupusana kwesu. Lesa wesu aalefwaya cila umo mu kumupokelela no kumubelela uluse. Lesa afwaya ukuti ifwe bonse tulewikishanya pakati kesu pakuti twingawikishanya icalo cesu na Lesa. Mwi funde Iya bumo kasesema Zephaniah atushimikila pa bufwayo bwakwa Lesa ukutpokelela no kutubelela uluse. "Sansamukeni, sangalaleni ne mitima yenu, bamwana Yerusalemu. Imfumu naimubelela uluse." Ku nshita yapita iya mu mwaka wa 2006 nakalimo twalipusene naba nensu, ne ntungulushi shesu isha mashiwi ya fikansa fya calo. Pali ino inshita ilyo twapalama mu kusefya ukufyalwa kwa mulubushi, twalombwa ukuwikishanya na banensu.

Intungulushi imo iikalamba iya mapepo mu calo ca South Africa ba Shikofu Desmond Tutu, inshita imo basosele ukuti "Ukwabula ukuwikishanya, takuba buyantanshi." Bonse twalishiba ukuti ukuwikishanya cikankala pa kukuula utubungwe twesu ne calo cesu. Intungulushi shesu mu kukonka icisumino shifwile ukulanga icilangililo ca kuwikishanya. Umutakatifu Paulo mwifunde Iya bubili muli kalata wa kubena filipo atila. "Ukufwaya kwa muntu onse kutila insansa ne cibote fibe naifwe pakati kesu. Ili e lyali isali iikalamba ilya kwa Paulo ukuti Lesa engafusha insansa shabena filipo.

Nomba teti tukwate icibote cine cine ngacakuti tatuwikishenye na banensu. Intungulushi shesu isha fikansa fya calo shifwile ukutupeela ubupe bwa pa nshikunkulu ya kufyalwa kwa mulubushi ukupitila mu kuwikishanya ilyo lyonse cakabilwa. Mu nshita ya ma kampaign ya kusala kwa cinkumbawile kwaliko, kwali ukubomfya amashiwi ayabi, ukutunganya, icintinya no kufulwishanya. Pali nomba tufwile ukukonkanyapo ubulendo bwesu mu kukonka amashiwi ya "One Zambia, One Nation"-mukuluminisha ukuwikishanya kwine kwine ukwa bantu bonse mu mbali shonse.

Kwena ukuwikishanya kufwaya ukupilibuka. Ukupilibuka kwalola mukuti ukwalula imitima, imbela, ne misango. Nga twasuula ukuwikishanya ninshi tulesuula ubukankala bwa mitekele isuma. Yonse amasambi, ayali nga kapatulula ka mitundu no kukana umfwa kuli bambi aba mu tubungwe twa mashiwi ya fikansa fya calo, yafwile ukuyalapila. Ino te nshita ya kusontana iminwe atemwa ukupela abanensu ifilubo.

"Bakolwe basekana ifipato." Iyi insoselo iletufunda ukuleka ukusekana pa filubo fyesu pantu bonse tulabifya mu bumi bwesu. Inshita ya kuwikishanya ni ino ine. Ninshita ya kukonka ifunde Iyakwa Klistu pa mulandu wa kuwikishanya. Muli ino inshita ya kulolela umulubushi twalombwa ukupempula nabo bonse abalanda pakati kesu. Twalombwa ukwakana ifyo tukwete nabo abashikwete nangu kamo pakati kesu. Icine cine twaba ne ncito iikalamba iya kusakamana abo bonse ababa abalanda ku mulandu no bufufuntungu pakati kesu. Mu Mbila Nsuma ya lelo, Yoani Kabatisha aleeba abo bonse ababomba mu fifulo fya cintu bwingi ukuba no bufuma cumi. Alefwaya abantu ukulabomba ne cishinka no bufuma cumi ukulingana ne milimo yabo. Alumbula bakasonkesha na bashilika. Lelo aleeba bonse ababa mu fifulo. Bushe tubomfya shani amaka twakwata muli ifi ififulo? Kwena cintu cimo icibi nganshi ukumfwa ukuti abantu bamo ababa mu fifulo fya kubombela abantu baleikala bwino ku mulandu wa kukwata ifyuma ukubomfya ubufufuntungu na mafisakanwa kuti bakwata shani amayanda aya mutengo icine cine, ba motoka, ifyakufwala, no kulaendaukafye. Mu cishinka ifi fyonse teti bafikwanishe ukufumafye pa malipilo ya pa mpela ya mweshi-abe wa mu buteko atemwa iyo.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

Icibi cakuti bamo ababa mu fifulo balabomfya amaka yabo ukucusha no kutitikisha abantu abakaele mu calo cesu. Limo abacula ni mbutushi ishisa muno calo cesu mu kubutuka inkondo mu fyalo fyabo-bafilolo ba buteko aba bufufuntungu balacusha aba bantu. Imbutushi shonse ishilefwaya ukwisula amakwebo muno calo cesu bafwile balanga ukuti nabakwata indalama ku Bank ukufika nakuli 25,000 indalama shaku America elyo bafwile ukulipila 2 million kwacha pakuti babasuminishe. Elyo imbutushi ishilefwaya ukusambilila muno calo cesu shifwile ukulipila 500,000 kwacha.

Nombalinefye naumfwile ilyashi pa mukashana imbutushi uwa myaka ya kufyalwa 14 uwafumine ku calo ca Congo uwikala mwi komboni limo mu Lusaka kabili mwana we sukulu. Uyu mukashana ekala na banyina abalwala imfwila. Uyu umukashana bamusangile aleshitisha pa cisankano ku balolekesha pa bantu abaleingila mu calo cesu. Balimwikete pantu takwete ipaso ilya kushitisha muno calo cesu atemwa ilya kusambilila muno calo cesu. Uyu umukashana aikele mucifungo ukucila na pa mulungu umo. Taley ku sukulu elyo banyina tabakwete wakubasakamana. Elyo takwete ne nshila ya kusangilamo 25,000 indalama shaku America atemwa 2 million kwacha iye paso.

Bonsefye kumo na baluminisha ifyebo fya calo bafwile ukumfwa ku mashiwi yakwa Yoani Kabatisha elyo bafwile ukuba no bufuma cumi no kukwata inkumbu mutima ku bantu banabo. Ukulumya ubufufuntungu na maka teti fyafwe abantu besu ukuya pa ntanshi mu calo cesu. Mu nshita ya kulolela umulubushi, twaitwa bonse ukulapila amasambi yesu. Tufwile ukuwikishanya na Lesa na bantu banensu. Ukumonafye ifyo tulecita abantu bakeshiba ngacakuti tuli bena Klistu atemwa iyo.

AMEPUSHO YA KUTONTONKANYAPO NO KULANSHANYAPO MU FITENTE

- Bushe finshi filenga abantu ukuba ababufufuntungu mu bwikashi bwesu na mu calici yesu?
- Nga ndi ntungulushi, bushe ndabomfya icifulo candi mukutinya bambi?
- Finshi finshupa ilyo ndelanda pa mulandu wa kuwikishanya mu ncende shesu. Bushe ndeshako ukuluminisha ukuwikishanya kwa cine?

ICANGALO

Mukwate abantu babili abafilonganino fya mashiwi ya fikansa fya calo ifya pusana. Umo bamusale elyo umbi apone. Bonse babili balombe ubwelelo ku bantu pa mulandu wa kucita kampaign wa nsele no musalula elyo na kapatulula ka mitundu. Panuma ya kuwikishanya ba kumbatane. Elyo umo mwibumba kuti abuula ulwimbo lwa kuwikishanya libe bambi nabo bemye ifipampa apo balembele amashiwi ayakuti "Ukwabula ukuwikishanya, takuba buyantanshi."

AMASALI YA CILONGANINO

- Tulelomba, we Mfumu, ukuti utupele ukushipa pakuti tusumine ukuti tulalufyanya ilyo tubifya abanensu mu mashiwi na mu kucita- *Wingatumfwa we Mfumu...*
- Tulelomba, we Mfumu, ukuti utubelele uluse ilyo lyonse tufwaya ukupatulula umo twikala ku mulandu no kuisakamanafye fwe bene- *Wingatumfwa we Mfumu...*
- Tulelomba, we Mfumu, ukuti utupele ukushipa pakuti tulelandilako abalanda abashilanda- *Wingatumfwa we Mfumu*

UBUSHIKU BWAKWA LESA 4 MU NSHITA YAKULOLELA UMULUBUSHI

UMWAKA "C"

24 DECEMBER 2006

Ifunde lyapakubala: Mika 5:1-4.

Ifunde lya bubili: Hebrews 10:5-10

Imbila Nsuma: Luka 1:39-44

UBUTUNGULUSHI UKUPITILA MUKUTUMIKA

Lelo ni Sunday walenga bune munshiku shakulolela. Ninombaline, twalasefya ukufyalwa kwa mulubushi wesu Yesu Kristu infumu yachibote. Twibukishe ukuti pa myaka amakana yabili ayapita, alitufyalilwe pakati kesu. Aichitile umuntu ngaifwe. Alii chefeshe pakwingila mucalo. Tuleibukisha ukuti, achili anifwe chilabushiku, mufichitwa fyamubumi bwesu, mubumi bwa bamuninefwe abo twaba nabo. Ukufyalwa kwa Kristu tekusefyafye ukwachitikwe pamyaka yakale kucalo ukutali. Nomba chibukisho ichakuti Kristu alinaifwe nombaline, mucalo cesu ica Zambia namuli uno wine mwaka wa 2006.

Kasesema Mika, mwifunde lyapakubala, aletweba ukuti umulubushi batulaya akafuma mulupwa lwa kwa David. Akaba uwaicefya. Nakabushe, imbelo yantungulushi yachishinka kwiicefya. Ukuyicefya, emina wambelo shisuma shonse. Intungulushi iyisuma, ileshiba ifyo inga kumanisha elyo nefyo inga bulisha.

Munshita yakwa kasesema Mika, intungulushi ishing'i shali no longolo lwafyuma, elyo no kufwaisha amaka. Shalelekelesha, nokuchusha abalanda. Umusumba wa Jerusalem wali naba katungulula abaitemwa. Tabalesakamana ifyalekabila abalanda nakalya. Nomba kasesema Mika, abalaya ukuti Lesa akemya katungulula wachishinak, kabili uwamutembo uukatungulula umukuniwakwe.

Namuno mwine mucalo cesu ica Zambia, twalikwatapo intungulushi ishaba na bukaitemwe. Intungulushi shamusango uyo, eshilenga akapatulula ka mitumbu iyo tukwete lelo. Twalimonapo intungulushi mufitente fyesu, ishaba nakapatulula, elyo no mutitikisha kubantu.

Kanshi cikankala ukuti ifwe tukutike kuli kasesema mika. Mika aletwita ukuti tupashamye Kristu lyonse ilyo tuli mubutungulushi. Kristu pamo nga kachema musuma, aleisa mukuchema umukuni wakwe no kuuleta pamo. Akaba nimfumu ya cibote.

Mwifude lyabubili ukufuma mulikalata kubena Hebrews, umulimo wakwa mesaya wishibikwe ukuti aba no kucita ubufwabo bwakwa Lesa "epondi, naisa mukucita ubufwayo bobo". Intungulushi shineshine, shifwile ukucindika ubufwayo bwakwa Lesa ukupitila mukutumika abantu ubwabula ubucenjeshi na bukaitemwe. Abengi bafwaya ubutungulushi pakuti balilepo.

Cilabipisha ngacakuti intungulushi shaba ba nkosa mitwe, bamunshewba. Abantu ababula ukumfwa kubantu batungulula. Balaba ifundisho lyakutula, "ngawaba pabutungulushi, wila tuka abantu uletungulula pantu ilyo ukafumapo, tawakamone fibusa". Intungulushi ine ine, iicindika abantu iletungulula kabili ilabasubila. Ngefyo insoselo ya cibemba itila "ubufumu bucindika abene". Emukutula intungulushi shaichindika, shilachindikwa nakubantu shitungulula.

Mu Mbila Nsuma ukufuma mucitabo cakwa Luka, Lesa acindika Maria mutakatifu pano ngentungulushi. Maria asumine ukwampana na Lesa mu mulimo wa kupususha imyeo yabantu. Abanikatungulula pantu emuntu umo uyo yesu ali nokufyalwako.

Kanshi, apo twapalamina ku nshikunkulu ya kufyalwa kwakwa Kristu, tulingile twatasha Lesa, na Maria wine nine fwe pakutufyalila umulubushi wesu. Nga chakuti Lesa mubufwayo bwakwe,

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E mail: jctr@jesuits.org.zm

asuminishe namayo ukwampana nankwe mukuleta ipusukilo lyesu, chinshi ifwe twinga lekelesha baninefwe no kuba patula?

Nakuba, ifwe fwe ba Kristian, tufwile ukuipekanya ukupeela banimefwe umulimo wa butungulushi mufitente fyesu. Baninefwe ni ba kafundisha wakwamba, mubumi bwamuntu wonse. Kristu afyelwe pakati kabantu, kabili ayendele ubumi bwabantu; Maria na Joseph nga bafyashi bakwe. Nga twaumfwa ilyashi lisangwa mumbilansuma pakanwa ka kwa Kristu umwine, kuti twasanga ukuti ifingi afyumfwile ukufuma kuba fyashi bakwe, Maria elyo na Joseph.

Abafyashi bafwile ukwibukisha ukuti amayanda yabo, emasukulu yakwamba aya butungulushi. Abana kuti basambilila ukufuma kubafyashi babo efyo chipilibula ukuba intungulushi. Ukupitila mukusakamana ubufyayo bwa chila muntu. Nangula ubwikalo bushupile muno calo chesu, abafwashi tabafwile balekelesha umulimowabo uwakusakamana abana. Ichabupe cinecine ica bwina Kristu abafyashi bengapela abana babo, kusangwa nabo libili-libili. Ici kuti chawamina abana, elyo ne calo chonse!

Katwampane mukukula icalo ca Zambia "One Zambia, One nation" ukupitila mukukusha bwino imisepele. Uyu emusango washininkishiwa uwingapwisha akapatulula kamitundu na ma fisakanwa. Bakatungula benebene, balomfwa, no ku bombela abantu. Chibe bafyashi mumayanda, cibe bantu abasontwa no buteko, nangula babefye bantu ba salwa na bantu.

AMEPUSHO YA KUTONTONKANYAPO NO KULANSHANYAPO MU FITENTE

- Bushe kuti nalumbulapo intungulushi shisuma isho naishiba ukuti shalishiba ukutungulula, mucalo, nangula mu Church? Busumanshi baalanga kubantu?
- Bushe indi katungulula musuma uyo abantu bengasubila? Bushe Inda bomfya bwino ubutungulushi bwandi chibe ni mun'ganda yandi?
- Bushe musangonshi ningalekelamo ubonaushi, ukulekelesha no kupatula banimefwe muchitente no kuba tungilila mu mulimo wa butungulushi wa mucalo na muChurch?

ICANGALO

Pabe abantu babili, shibantu, na namayo. Bacimfyane pakafulo mucitente. Abantu batantike ifusuma ifyo katungula musuma afwile ukuba. Pamongefi; Icishinka, Ukuicefya, Ukucenjela, Ukubombesha, Ukubombela bonse mefyashala. Namayo asangwe nefyo fyonse ifinga fwaikwa kuntungulushi. Asalwe no kusalwa, bonse bamutashe ukubikapofwe na shibantu bacimfishe!

AMASALI YA CILONGANINO

- We mfumu, tulelomba ukuti utupele intungulushi shakututungulula mukuichefya namuchitemwiko. *Wenga fumfwa wemfumu! twapapatautumfwe*
- We mfumu, tulelomba ukuti utupele inema shakutasha pamilimo banamayo babomba mufitente fyesu. *Wengatumfwa wemfumu!*
- We mfumu, tulelomba ukuti ututunime mweo obe ese apale amayanda yesu pakuti yabe ama sukulu yasuma kabili ituntuko ya butungulushi busuma. *Wengatumfwa wemfumu!*